

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตำราเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะนำเสนอหัวข้อต่อไปนี้

ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. นาฏศิลป์

- ความหมายของนาฏศิลป์
- ความสำคัญของนาฏศิลป์
- จุดมุ่งหมายการเรียนรู้นาฏศิลป์
- ประโยชน์ของการเรียนนาฏศิลป์
- การสอนนาฏศิลป์
- ปัญหาการสอนนาฏศิลป์
- การวัดและประเมินผลนาฏศิลป์
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การฝึกอบรม

- ความหมายการฝึกอบรม
- จุดมุ่งหมายการฝึกอบรม
- ประเภทของการฝึกอบรม
- การเลือกเทคนิคการฝึกอบรม
- ประโยชน์การฝึกอบรม
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การพัฒนาหลักสูตร

- ความหมายการพัฒนาหลักสูตร
- รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

นาฏศิลป์

ความหมายของนาฏศิลป์

ฉวีวรรณ ถินวงศ์ (มปป., หน้า 42) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า นาฏศิลป์ไว้ว่า นาฏศิลป์ นอกจากจะหมายถึงการฟ้อนรำหรือระบำแล้ว ยังต้องถือเอาความหมายของการร้องบรรเลงเข้าร่วมด้วย นาฏศิลป์จึงหมายถึงศิลปะการละครและฟ้อนรำ

เบญจมาศ พลอินทร์ (2523, หน้า 28) ได้ให้คำจำกัดความของนาฏศิลป์ไว้ว่าหมายถึงศิลปะในการละคร

อาภรณ์ และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 9) ให้ทรงเห็นว่านาฏศิลป์นอกจากจะหมายถึง การฟ้อนรำ ระเบียบท่าเต้น แล้วยังหมายรวมถึง ความหมายของการร้องและบรรเลงด้วย

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า นาฏศิลป์หมายถึง ศิลปะ การละคร และฟ้อนรำ ที่รวมเอาศิลปะหลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน

ความสำคัญของนาฏศิลป์

นาฏศิลป์เป็นศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีความเป็นไทยในตัวเอง นับได้ว่าเป็นสมบัติอันเป็นวัฒนธรรมของชาติที่น่าภาคภูมิใจยิ่ง นาฏศิลป์มีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยที่เด่นชัดคือ

1. ท่ารำ มีความอ่อนช้อยงดงาม และแสดงอารมณ์ตามลักษณะที่แท้จริงของคนไทย มีความหมายอย่างกว้างขวาง
2. มีดนตรีประกอบ ดนตรีนี้จะแทรกอารมณ์ไปตามท่วงทำนอง ซึ่งการรำจะรำกับเพลงที่มีแต่ทำนองก็ได้ หรือมีเนื้อร้องและให้แสดงท่าไปตามเนื้อร้องนั้น ๆ
3. คำร้อง หรือเนื้อร้องที่ใช้จะต้องเป็นคำประพันธ์ ส่วนมากจะเป็นกลอนแปด ซึ่งจะนำไปร้องกับเพลงชั้นเดียว หรือสองชั้นได้ทุกเพลง คำร้องนี้ทำให้ผู้สอนหรือผู้นำกำหนดท่าไปตามเนื้อร้อง
4. เครื่องแต่งกายละครไทย มีแบบอย่างของตนโดยเฉพาะขนาดยืดหยุ่นได้ตามสมควร เพราะการสวมใส่จะใช้ตรึงด้วยด้ายแทนที่จะเย็บสำเร็จรูป

จุดมุ่งหมายของการเรียนนาฏศิลป์

วิชานาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 55) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ดังนี้

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพ เน้นการปฏิบัติจริง โดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพ็ญประโยชน์ ให้มีการปลูกฝังลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการเกี่ยวกับความดีงาม
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ปัญหา แก้ปัญหา มีความสามารถในการแสดงออกและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. มีความเสียสละ สามัคคี มีวินัย ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู กตเวทีกี รักการทำงานและเห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย

4. มีความสนใจแสวงหาความรู้ และรูปแบบการทำงานต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ความรู้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินงานและการดำรงชีวิต
5. สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้

เรณู โกศินานนท์ (2524, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการเรียนนาฏศิลป์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้มีโอกาสได้แสดงออก หากมีความถนัดพอ
2. เป็นสันทนาการที่ดี แม้จะไม่แสดงเองแต่ถ้าทราบหลักไว้มากก็จะทำให้การชมเกิดอรรถรสมากยิ่งขึ้น วิพากษ์วิจารณ์ได้ถูกต้อง
3. เพื่อเป็นการร่วมมือในการรักษาการร่ายรำของไทย ให้เป็นสมบัติอันมีค่าประจำชาติ
4. ปลุกฝังให้มีนิสัยรักในศิลปแขนงนี้
5. ให้มีความคิดอ่านหรือสติปัญญาจากการชมหรือการแสดง
6. ทำให้สบายใจ
7. ช่วยในการสร้างความถนัดของผู้เรียน ถ้ามีใจรักในการแสดงอาจยึดเป็นอาชีพ
8. ได้ฝึกหัดการประสานงานต่าง ๆ การทำงานเป็นหมู่คณะ
9. ช่วยในการสร้างบุคลิกภาพ
10. ช่วยในการออกกำลังกาย

จากแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการเรียนนาฏศิลป์ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าวิชานาฏศิลป์ไม่เพียงแต่จะมีบทบาทแต่การร่ายรำเท่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ ยังมุ่งให้ผู้เรียนรู้ซึ่งถึงคุณค่าแห่งศิลปะการฝึกอบรมให้เกิดการเรียนรู้ความชำนาญ มีความสามารถและช่วยรักษาศิลปะวัฒนธรรมอันเป็นมรดกประจำชาติอีกด้วย

ประโยชน์ของการเรียนนาฏศิลป์

วิมลศรี อุปรมย์ (2526, หน้า 1-3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวิชานาฏศิลป์มีประโยชน์ในเชิงการศึกษาหรือฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. ประโยชน์สำหรับตนเอง การฝึกนาฏศิลป์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนทั้งด้านทางกาย (Physical) และคุณค่าทางจิตใจและทัศนคติ (Affective) แล้ว ผู้รำนนาฏศิลป์และการแสดงละครย่อมได้รับผิตชอบดังต่อไปนี้

- 1.1 มีความรู้ทางนาฏศิลป์ สามารถอธิบายความสำคัญของเนื้อหาให้คนอื่นเข้าใจ และเห็นความสำคัญได้

- 1.2 มีความสามารถแสดงได้ ทำให้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง
 - 1.3 มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส กล้าที่จะแสดงออกในทางที่ดี
 - 1.4 ช่วยให้ประเทศชาติมีประชาชนที่มีคุณสมบัติในทางที่ดี
 - 1.5 การฝึกการร่ายรำเป็นส่วนหนึ่งของการออกกำลังกายไปด้วย ทำให้อายุยืน
 - 1.6 ทำให้ทรวดทรงสง่างาม บุคลิกดี
 - 1.7 สามารถยึดเป็นอาชีพได้
 - 1.8 ช่วยให้เป็นผู้มีสุนทรีย์ในด้านความงามและจริยศาสตร์ (Axiology)
 - 1.9 มีความเข้าใจในชีวิตดีขึ้น จากการดูและศึกษานาฏศิลป์ สามารถอธิบายและวิจารณ์ให้ข้อคิดเห็นแก่คนอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
 2. ประโยชน์ทั่ว ๆ ไป
- การแสดงนาฏศิลป์ในลักษณะของหมู่คณะ ย่อมทำให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง

ดังนี้

- 2.1 ก่อให้เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว ส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะได้
- 2.2 ช่วยสร้างบรรยากาศในหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้น
- 2.3 ช่วยให้มีผู้รับช่วงและถ่ายทอดศิลปะไว้
3. ประโยชน์ระดับชาติ

นาฏศิลป์เป็นศิลปะประจำชาติ ไทยเป็นประเทศชาติที่มีศิลปะวัฒนธรรมของตนเองมานานแล้ว ฉะนั้นจึงสามารถประมวลศิลปะประจำชาติไว้หลายสาขาด้วยกัน นาฏศิลป์เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับภาษา ท่าทาง และดนตรี ฉะนั้นพฤติกรรมทางด้านนาฏศิลป์ไทยจึงเป็นพฤติกรรมหล่อหลอมประมวลสิ่งที่ตั้งงามที่เกี่ยวข้องกับ กาย วาจา ใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการแสดงออกถึงความ เป็นมนุษย์ที่แตกต่างไปจากสัตว์โลกทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้เราจึงควรนำวิธีการเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดาให้มีความตระหนักถึงวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นศิลปะประจำชาติดังต่อไปนี้

- 3.1 พึงปลูกฝังให้เข้าใจว่านาฏศิลป์เป็นศิลปะประจำชาติที่ควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้แก่นุชนรุ่นหลัง
- 3.2 เป็นแกนรวมทางด้านศิลปะของแขนงอื่น ๆ ทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแขนงจิตรกรรม ประติมากรรม นาฏกรรม วรรณกรรม และอื่น ๆ การแสดงนาฏศิลป์แต่ละครั้งย่อมจำลองเอาศิลปะประเภทต่าง ๆ ไว้ครบทุกด้าน
- 3.3 การรำไทย เป็นการแสดงออกถึงความเป็นอารยธรรมประเทศ สมดังคำพังเพยที่ว่า สำเนียงบอกภาษา กริยาบอกสกุล

การสอนนาฏศิลป์

การสอนนาฏศิลป์เป็นกิจกรรมที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะการเรียนนาฏศิลป์จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานมีโอกาสได้แสดงออกการเคลื่อนไหวร่างกายในจังหวะและลีลาต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ การสอนจึงเป็นส่วนที่สำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้

ลักษณะวิธีสอนทั่วไป อาภรณ์และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 295) ได้กล่าวสรุปถึงวิธีดำเนินการของครูผู้สอนมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. สอนให้ผู้เรียนได้ความสุขสนุกสนานกับบทเรียน
2. สอนโดยยึดความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก
3. ใช้วิธีสอนหลากหลาย
4. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน
5. ให้การเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนเสมอ
6. ขณะสอน ครูผู้สอนรู้จักสอดแทรกวินัย มารยาทและระเบียบวินัยเสมอ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 39-40) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนดนตรี-นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ในแต่ละครั้งนั้นจะต้องนำกิจกรรมที่มีอยู่ 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมการฟังและการร้องเพลง กิจกรรมนาฏศิลป์ มาสอนให้สัมพันธ์กัน เช่น การร้องเพลง ก่อนที่เด็กจะร้องเพลงก็ต้องฟังเพลงเสียก่อน ในระหว่างฟังเพลงก็ให้เด็กเคาะจังหวะประกอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในจังหวะอันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกำหนดการร้องเพลงให้ช้า เร็ว ตามทำนองและจังหวะ แล้วจึงร้องและทำจังหวะไปพร้อม ๆ กัน การทำท่าทางประกอบเพลงหรือจังหวะมีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะเด็กจะได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย ทำท่าทางอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้เกิดความเบิกบานใจในการแสดงออก และยังช่วยให้ร่างกายของเด็กพัฒนาได้เป็นอย่างดี แต่จะเน้นกิจกรรมข้อใดมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับเรื่องที่เรียนว่าจะเน้นกิจกรรมใด

กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จะไม่เน้นทักษะการปฏิบัติมากนัก จึงได้ใช้วิธีการนำเข้าไปบูรณาการในหัวเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และเพื่อลดความยากของเนื้อหา และลดทักษะให้น้อยลง เช่น ให้เด็กร้องเพลง

ปัญหาการสอนนาฏศิลป์

ปัญหาที่ทำให้การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น บุญสม สุขุมมาลพงษ์ (2526, หน้า 30-33) กล่าวถึงปัญหาไว้ดังนี้

1. ปัญหาของครูในด้านความพร้อมในการสอน ได้แก่
 - 1.1 ครูไม่มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ไม่มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้เกิดความชำนาญ
 - 1.2 ครูไม่มีใจรักและไม่เต็มใจที่จะสอนวิชานี้
 - 1.3 ครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายในการสอนและการสอนไม่ตรงกับจุดมุ่งหมาย
 - 1.4 ครูไม่มีวิธีการสอนและจูงใจผู้เรียนให้เกิดความรักที่จะเรียนและทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย
 - 1.5 ไม่มีการถ่ายทอดที่ถูกต้องและทำให้ศิษย์เกิดความเลื่อมใส
 - 1.6 ครูผู้สอนนาฏศิลป์วางตนเองไม่เหมาะสมกับการสอนโดยเฉพาะในเรื่องของอารมณ์ ซึ่งจะเป็อุปสรรคต่อการเรียนการสอน
 2. ปัญหาที่ผู้วางหลักสูตรไม่ได้ลำดับเนื้อหาวิชาเหมาะสมกับระดับอายุ สมอง ความสามารถ ไม่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อม และโอกาสในการนำไปใช้ การสอนไม่เริ่มจากง่ายไปหายาก เนื้อหาไม่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน บางเนื้อหาไม่สามารถนำไปใช้ เนื้อหาไม่น่าสนใจ ไม่มีแรงจูงใจเพียงพอ
 3. ปัญหาที่ตัวผู้เรียน
 - 3.1 ผู้เรียนไม่ได้เรียนด้วยใจจริง
 - 3.2 ผู้เรียนไม่มีความเชื่อถือและศรัทธาในตัวครูผู้สอน ซึ่งเป็นการยากที่จะทำให้การเรียนการสอนสำเร็จลุล่วงไปได้
 - 3.3 ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่ขยันเรียน หรือเรียนด้วยความไม่เข้าใจ ท้อแท้
 - 3.4 ปัญหาที่ผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะรับ แต่ถูกเคี่ยวเข็ญให้เรียนจึงทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
 - 3.5 ปัญหาสุขภาพนั้นเป็นปัญหาสำคัญในการเรียนนาฏศิลป์ เช่น กล้ามเนื้อยังไม่แข็งแรง กล้ามเนื้อปวดอักเสบ เป็นไขอ่อนแอ จิตใจไม่ปกติ ครุ่นคิดตลอดเวลา เกิดสภาพเสื่อมทางอารมณ์
 4. ปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสอนและสถานที่เรียน โรงเรียนบางแห่งบรรจุวิชาไว้แต่ไม่มีที่เรียน เพราะไม่มีห้องเรียนที่จัดไว้เฉพาะ ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนเสียสุขภาพจิต ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของนาฏศิลป์น้อยลง
 5. ปัญหาที่โรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ให้ความสำคัญวิชานี้น้อยมาก ให้ความสำคัญน้อยกว่าวิชาอื่น ๆ จึงให้การสนับสนุนไม่เพียงพอ
- สรุปได้ว่า การเรียนนาฏศิลป์ไม่ประสบผลสำเร็จนั้นเกิดจากปัญหาด้านตัวครู ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาตัวผู้เรียน อุปกรณ์การสอนและสถานที่ และสุดท้ายปัญหาที่เกิดจากโรงเรียนให้ความสำคัญแก่วิชานี้น้อยเกินไป โดยเฉพาะผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนเพราะเห็นว่าไม่มีความสำคัญ

การวัดและประเมินผลนาฏศิลป์

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้หรือความก้าวหน้าในการเรียนการสอนนาฏศิลป์ เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนกว่าการประเมินผลในสาขาวิชาอื่น ๆ การวัดและประเมินผลนาฏศิลป์ จะมุ่งเน้นการแสดงผลของท่ารำ มากกว่าด้านความรู้หรือข้อเท็จจริง ซึ่งประเมินได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลด้านความรู้ โดยการใช้คำถามหรือข้อทดสอบ เพื่อต้องการทราบถึงความเข้าใจ หรือการรับรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ลักษณะของรูปแบบการแสดง
2. การวัดและประเมินผลจากพฤติกรรมที่ผู้แสดงออก ซึ่งทำได้โดยการสังเกต ในการสังเกตนั้นนอกจากจะสังเกตความก้าวหน้าทางด้านการแสดง และความผสมกลมกลืนในการเคลื่อนไหวแล้ว ยังต้องรวมไปถึงการสังเกตความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติที่มีต่อนาฏศิลป์ เช่น ความสนใจ ความเอาใจใส่ การนำกิจกรรมกลุ่มหรือพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ในขณะที่ทำกิจกรรม รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ทั้งในและนอกชั้นเรียน สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการสังเกตของผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ (เพ็ญณี กันตะวงษ์ อ่างใน จารุณี ลิ้มปนานนท์, 2539, หน้า 14)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในโรงเรียน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

จารุณี ลิ้มปนานนท์ (2539) ศึกษาการใช้ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยตนเองสำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยตนเองที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย เอกสารสิ่งพิมพ์ ประกอบภาพแถบบันทึกเสียง และเทปวีดิทัศน์ ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้
 - 1.1 ลักษณะการรำรำเบื้องต้น
 - 1.2 ภาษาท่ารำประกอบเพลงอิษฐาน
2. การใช้ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยตนเอง ทำให้คะแนนภาคความรู้และภาคปฏิบัติก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยตนเองพบว่า
 - 3.1 ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ชุดฝึกกิจกรรมนาฏศิลป์ชุดนี้มีประโยชน์สามารถเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติสำหรับผู้สนใจเป็นอย่างดี
 - 3.2 ควรจะได้มีการเผยแพร่ไปยังโรงเรียนประถมศึกษาที่ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีวุฒิทางการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์

วาสนา วรรณโกฏิ (2539) ศึกษาชุดฝึกสร้างมาตรฐานสำหรับครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่ใช้ชุดฝึกสร้างมาตรฐานทำให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัตินาฏศิลป์ก่อนและหลังฝึกแตกต่างกัน ความคิดเห็นของครูที่มีต่อชุดฝึกสร้างมาตรฐาน พบว่า ครูผู้ฝึกส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งในการใช้ชุดฝึกสร้างมาตรฐาน เพราะมีคำอธิบายเนื้อหาถ่ายทอดการเข้าใจสื่อ รูปภาพ

และเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม ทำให้ผู้ฝึกเกิดการเรียนรู้ได้เร็วมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพิ่มขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติและเผยแพร่ในโรงเรียนประถมศึกษา ครูมีความต้องการชุดฝึกวางแผนมาตรฐาน

สุภาพร สหาวิน (2538) ศึกษาสมรรถภาพด้านการสอนของครูนาฏศิลป์ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า การสอนเน้นการสาธิต และให้นักเรียนปฏิบัติด้านเนื้อหา ครูมีความรู้ความเข้าใจในด้านภาษาท่า การวัดและประเมินผลใช้การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน ครูจะนำผลจากการวัดและประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

สุทธิรา แก้วมณี (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพเทปวีดิทัศน์ การสอนวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ผลว่า หลังการทดลองนักเรียนได้รับการสอนโดยใช้เทปวีดิทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า สื่อจะช่วยให้ปัญหาการเรียนการสอนนาฏศิลป์ให้แก่ครูที่ไม่มีความรู้ความถนัดทางด้านนาฏศิลป์ ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่ไม่มีวุฒิทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง

บังอร พุ่มสะอาด (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ระหว่างการใช้สื่อเป็นภาพประกอบคำบรรยาย การใช้ภาพประกอบคำบรรยายและคำแนะนำของครูกับการสอนโดยใช้ครูนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยสรุปในภาคความรู้ของกลุ่มที่ครูสอนเองกับกลุ่มทดลอง ให้ผลไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ที่พบว่า ผลรวมความรู้ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ภาคปฏิบัติแต่ละแผนพบว่า ถ้าเป็นท่านาฏยศัพท์ ท่าเลียนแบบกวางและท่ารำตามเพลงต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในลักษณะของภาพนิ่ง หรือท่าปิดแล้ว ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกัน และในการทำท่ารำประกอบเพลงยังมีแนวโน้มว่ากลุ่มที่ใช้สื่อประกอบคำแนะนำของครูจะมีความสามารถโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม อาจเป็นเพราะเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ที่ดี คือ มิใช่ครูเป็น ผู้บอก นักเรียนจะต้องมีโอกาสศึกษาด้วยตนเอง คือ ดูภาพและทำตามขั้นตอน ครูสามารถมองเห็นและแก้ไข ช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักเรียนจะทำซ้ำ ๆ และสามารถประเมินผลตนเองกับภาพได้ แต่ถ้าครูสอนเอง ครูต้องแสดงให้ดู และต้องพูดประกอบพร้อม ๆ กันหน้าชั้น ไม่สามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ไม่สามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ ทำให้ครูเหนื่อยมากและได้ผลไม่แตกต่างกัน

รัชณี วิเศษมงคล (2533) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนร่วมมาตรฐาน โดยใช้สไลด์ เทปเสียง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมนาฏศิลป์สูงกว่านักเรียน ซึ่งเรียนโดยวิธีปกติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ภาคปฏิบัติ ในเรื่องรำท่าตามจังหวะ และตามเนื้อเพลง ส่วนใหญ่พบว่า กลุ่ม

ที่ครูนาฏศิลป์สอนกับกลุ่มที่ใช้สื่อประกอบคำแนะนำของครูจะมีผลใกล้เคียงกันและสูงกว่ากลุ่มทดลองที่ใช้สื่ออย่างเดียว ผลนี้เป็นการยืนยันว่า การสอนนาฏศิลป์นั้น ไม่มีสิ่งใดจะแทนครูที่ถนัดดนตรีนาฏศิลป์ได้ ในเรื่องลีลาความสวยงามตามแบบนาฏศิลป์ เพราะสื่อการเรียนเป็นเพียงภาพประกอบคำบรรยาย ซึ่งไม่อาจจะแสดงท่าต่อเนื่องถึงการเคลื่อนไหวได้ทุกขั้นตอน

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า ครูผู้สอนนาฏศิลป์มีความสำคัญมากและการวิจัยในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาเท่าที่ศึกษามายังไม่มีผู้ทำวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอนนาฏศิลป์ระดับหนึ่ง ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาในเรื่องนี้เพื่อช่วยเหลือพัฒนาบุคลากรประจำการในระดับหนึ่งคงเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในวิชานาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาต่อไป

การฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม

สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2539, หน้า 13) การฝึกอบรมคือ กระบวนการในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะ และแลกเปลี่ยนทัศนคติตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือสถานที่ทำงานก็ได้

พยอม วงศ์สารศรี (2530, หน้า 195) ได้เน้นเกี่ยวกับทัศนคติและความสำเร็จขององค์การเพิ่มขึ้นว่า การฝึกอบรมคือ กระบวนการซึ่งบุคคลได้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งจะช่วยให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นองค์ประกอบขององค์การให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ชาญชัย ลวิตรังสิมา (2521, หน้า 3) การฝึกอบรมหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและทัศนคติของบุคคลเพื่อให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่สอดคล้องกับ เป้าหมายขององค์การและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป อันเป็นการช่วยให้บุคคลมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น และมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

Good (1945) การฝึกอบรมหมายถึง ความพยายามทั้งหลายของเจ้าหน้าที่บริการทางการศึกษาที่ได้ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน ได้มีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทางด้านวิชาการ โดยใช้วิธีอื่นเหมาะสม

Flippo, Edwin B. (1966) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการของการสร้างเสริมเพิ่มพูนความรู้ และทักษะหรือความชำนาญให้แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือคนงานแต่ละคนในขอบเขตของการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง

จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม

Beulah C. Dutt (1961: 12-13 อ้างใน ประหยัด จีวรพงศ์, 2526, หน้า 13) ความมุ่งหมายส่วนใหญ่ของการฝึกอบรมครูประจำการนั้นได้สรุปไว้ดังนี้

1. เพื่อกระตุ้นให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในด้านการศึกษา เพื่อนำมาปฏิบัติในการสอน
2. เพื่อสอนครูใหม่ให้มีความพร้อม ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและระบบใหม่ที่จะต้องทำงานในหน้าที่ต่อไป
3. เพื่อป้องกันและควบคุมปัญหาพื้นฐานในการทำงานที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ที่ต่อเนื่องหลังจากการศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู
4. เพื่อให้ครูได้ตระหนักในความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและมีทักษะในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
5. เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา
6. เพื่อให้ครูสามารถทำการวางแผน และปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. เพื่อให้สถาบันการผลิตครูได้ตระหนักในการวางแผนผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
8. เพื่อสนับสนุนสถาบันการฝึกหัดครู ได้ปรับปรุงวิชาชีพครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
9. เพื่อพัฒนาผู้นำสำหรับความเปลี่ยนแปลงที่ดีในโรงเรียน

ประเภทของการฝึกอบรม

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมไว้หลายลักษณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
น้อย ศิริโชติ (2524, หน้า 11-13) ได้แบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 2 ประเภทคือ การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงาน (Preservice Training) เป็นการให้การศึกษาแก่บุคลากรก่อนที่จะออกไปทำงาน หรืองานบางชนิดต้องการความชำนาญและความสามารถเป็นพิเศษ ก็จัดการฝึกอบรมให้ก่อน แล้วจึงบรรจุเข้าทำงานในหน้าที่ที่ต้องการต่อไป การฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1.1 การปฐมนิเทศ (Orientaton) เป็นการฝึกอบรมที่จัดขึ้นเพื่อต้อนรับหรือแนะนำบุคคลให้รู้จักหน่วยงาน หรือสถาบันให้ได้รับทราบวัตถุประสงค์และนโยบาย ให้รู้จักผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ตลอดจนเข้าใจถึงกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ เพื่อจะได้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

1.2 การแนะนำงาน (Introduction Training) เป็นการฝึกอบรมถึงปฐมนิเทศและสอนวิธีการปฏิบัติงานตำแหน่งหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งโดยเฉพาะ เพราะไม่มีสถาบันใดที่สามารถผลิตคนให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้เหมาะสมกับความต้องการขององค์การพอดี และถึงแม้บุคคลที่เคยผ่านงานมาแล้ว ก็อาจจะเป็นการแนะนำงานนี้ เพื่อสร้างทัศนคติต่องานใหม่ให้เกิดความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การนั้น ๆ

2. การฝึกอบรมระหว่างการทำงาน (Inservice Training) เป็นการฝึกอบรมหลังจากที่บุคคลได้เข้าปฏิบัติในองค์การแล้ว จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกอบรมบุคลากรประจำการการฝึกอบรมประเภทนี้ เป็นการฝึกอบรมหรือการสอนมีวัตถุประสงค์การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรนั้น เหตุที่ต้องมีการฝึกอบรมระหว่างการทำงานเนื่องจากเหตุผลดังนี้

- 2.1 มีความเชื่อว่า บุคคลสามารถปรับปรุงความสามารถในการทำงานให้ดีขึ้น
- 2.2 มีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
- 2.3 มีการโยกย้าย เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง

การฝึกอบรมระหว่างการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมในขณะทำงาน (On the Job Training) เป็นการฝึกอบรมแบบไม่เป็นทางการ เน้นความสำคัญของการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีเจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้และแนะนำการปฏิบัติงานให้
2. การฝึกอบรมนอกที่ทำการ (Off the Job Training) เป็นการฝึกอบรมที่จัดขึ้นเป็นทางการ โดยการจัดอย่างเป็นระบบ มีหน่วยงานหรือสถาบันเป็นผู้รับผิดชอบ มีการวางแผนการเตรียมการล่วงหน้า และมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจน ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

การเลือกเทคนิคการฝึกอบรม

ฐิระ ประवालพฤษย์ (2538, หน้า 148-149) การพิจารณาเลือกเทคนิค เพื่อใช้ในการฝึกอบรมต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมพิจารณาว่า ต้องการให้ผู้เข้าอบรมพิจารณาและเปลี่ยนแปลงในเรื่องใด เช่น ให้ปฏิบัติงานได้หลังฝึกอบรมก็ใช้เทคนิคการสาธิตหรือการปฏิบัติในงาน
2. ประเภทของการฝึกอบรม ถ้าเป็นการฝึกอบรมเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง เทคนิควิธีที่จะทำให้การฝึกอบรมตอบสนองได้ดี ได้แก่ การศึกษาจากพฤติกรรมที่เป็นจริง การใช้กรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง เป็นต้น
3. เนื้อหาวิชา มีความยากง่ายมากน้อยเพียงใด เช่น ถ้าจะให้ผู้เข้าฝึกอบรมเรียนรู้สิ่งที่ต้องใช้ความละเอียด รอบคอบจะบรรยายอย่างเดียวไม่ได้ ต้องใช้วิธีการสาธิตประกอบบรรยาย

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม พิจารณาอายุ เพศ ระดับความรู้ จำนวนคน ตัวอย่างในเรื่องจำนวน ถ้าเรื่องที่ต้องใช้การปฏิบัติจริง (On the Job) แต่จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีมากควรเปลี่ยนไปใช้การฝึกปฏิบัติจากนอกงาน (Off the Job)

5. ความรู้ความสามารถของวิทยากร ถ้าวิทยากรไม่ถนัดเขียนโปรแกรมสำเร็จรูปก็อาจเลือกใช้เทคนิควิธีให้ศึกษาจากเอกสารตามแนวทางในการศึกษาที่วิทยากรเตรียมไว้ แล้วเสนอผลการศึกษา วิทยากรบางคนถนัดและมีความสามารถในการใช้เทคนิคการบรรยาย แต่ไม่ถนัดการบรรยายประกอบแผ่นใส หรือการใช้สไลด์ทัศนูปกรณ์ประกอบการบรรยาย จึงต้องพิจารณาเลือกเทคนิคให้เหมาะสมโดยคำนึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมด้วย

6. สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ กล่าวคือ ในการฝึกอบรมบางครั้งวิทยากรเตรียมการบรรยายประกอบแผ่นใส ถ้าต้องการบรรยายในที่ที่ไม่มีเครื่องฉายหรืออุปกรณ์ประกอบก็ต้องเปลี่ยนไปใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มศึกษาจากเอกสาร

7. ระยะเวลาที่กำหนด ถ้ามีเวลา 3 ชั่วโมง สามารถใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม ถ้ามีเวลาเพียง 1 ชั่วโมง ก็ต้องเลือกใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มอภิปราย

8. ค่าใช้จ่ายเพื่อการใช้เทคนิคนั้น ๆ เพราะการฝึกอบรมต้องพิจารณาเรื่องการลงทุนด้วยการฝึกอบรมบางอย่างลงทุนสูง เช่น การฝึกนักบิน ถ้าเริ่มต้นให้ฝึกจริงเลย จะเป็นการเสี่ยงภัยและค่าใช้จ่ายสูง ก็จะเลือกใช้เทคนิคสถานการณ์จำลอง (Simulation) แทน

ประโยชน์ของการฝึกอบรม

ประโยชน์ของการฝึกอบรมนั้นมีเอนกประการ สมพงศ์ เกษมสิน (2521, หน้า 200) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไว้หลายประการดังนี้

1. การฝึกอบรมช่วยให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นมีการติดต่อประสานกันดีขึ้น
2. การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
3. การฝึกอบรม ช่วยลดเวลาในการเรียนงานน้อยลง
4. การฝึกอบรมเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของผู้บังคับบัญชาทำได้มากขึ้น
5. กระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงาน ให้ปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในการงานของตน

ภิญญา สาร (2517, หน้า 443) ก็ได้กล่าวถึงไว้เช่นกันว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับองค์การหรือหน่วยงานทุกชนิดรวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในวงการศึกษา ทั้งนี้เพราะประโยชน์ของการฝึกอบรมที่เห็นได้ชัดที่สุด มีดังนี้

1. ประหยัดเวลาในการศึกษาเล่าเรียนได้มาก
2. ช่วยให้การทำงานในปัจจุบันดีขึ้น
3. เป็นการสร้างทัศนคติในการทำงาน
4. ช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลในระหว่างปฏิบัติการได้มาก
5. ช่วยแก้ปัญหาของคนทำงานได้
6. ให้ประโยชน์แก่บุคลากร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนและพัฒนางานทุก ๆ ด้านทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้ครูประจำการได้รับการพัฒนา จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมดังนี้

ชูศรี ตันพงษ์ (2541) ศึกษาการฝึกอบรมครูมัธยมศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูมัธยมศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
2. ผลการปฏิบัติงานจากกระบวนการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 76.92 สามารถปฏิบัติตาม เนื้อหาการฝึกอบรมได้ทุกขั้นตอน
3. ผลการศึกษาความคิดเห็น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ร้อยละ 71.15 ถึงร้อยละ 94.23 เขียนแสดงความคิดเห็นเชิงบวกในหัวข้อต่าง ๆ ของกระบวนการฝึกอบรม

สัมพันธ์ อินทะวงศ์ (2540) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับเสริมสร้างสมรรถภาพครูคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแต่ละหัวข้อวิชาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกแบบประเมินผลการใช้หลักสูตร ผลการประเมินสรุปได้ว่าหลักสูตรการฝึกอบรมมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเสริมสร้างสมรรถภาพครูคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมบูรณ์ ดันยะ (2524) ได้ทำปริญญานิพนธ์เรื่องการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกสำรวจความต้องการของครูประจำการระดับประถมศึกษาที่จะสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของตนเอง โดยแบ่งสมรรถภาพด้านการสอนที่ครูประจำการระดับประถม

ศึกษาต้องการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมออกเป็นห้ากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูประจำการระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสังกัดเทศบาลในเขตการศึกษา 11 จำนวน 758 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำการระดับประถมศึกษามีความต้องการที่จะสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของตนเองจำนวน 21 สมรรถภาพย่อย ในสมรรถภาพด้านการสอนสี่กลุ่ม ยกเว้นสมรรถภาพด้านการวางแผนการเรียนการสอน โดยที่ครูประจำการระดับประถมศึกษาที่มีวุฒิทางวิชาชีพครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ แต่ไม่พบว่าครูประจำการระดับประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันมีความต้องการแตกต่างกัน

ขั้นที่สอง พัฒนาโครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพ ด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา จำนวน 21 สมรรถภาพย่อย ผลการวิจัยขั้นที่สองนี้ได้โครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหกส่วนคือ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม (จุดมุ่งหมายหลักและจุดมุ่งหมายย่อย) ความรู้พื้นฐาน เนื้อหาวิชา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม ขั้นสุดท้ายของกระบวนการวิจัยเป็นการประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรการฝึก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ อาจารย์ในสถาบันการฝึกหัดครู จำนวน 75 คน ผลที่ได้จากการวิจัยขั้นสุดท้ายเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตรหกส่วนเช่นเดียวกับโครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมที่เป็นผลจากการวิจัยขั้นที่สอง แต่รายละเอียดภายในองค์ประกอบแตกต่างกันโดยหลักสูตรการฝึกอบรมนี้แยกออกเป็นสี่กลุ่ม ทั้งนี้ครูประจำการระดับประถมศึกษาที่มีวุฒิทางวิชาชีพครูแตกต่างกัน จะได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกันตามความต้องการที่ได้จากการสำรวจในการวิจัยขั้นที่หนึ่ง

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ สำหรับครูประถมศึกษา ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเสริมหลักสูตร จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจข้อมูลจากครูประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยปัญหา และความจำเป็น เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และหน่วยการฝึกอบรมจำนวน 8 หน่วย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรโดยใช้ชุดฝึกอบรมรวมกับการใช้สื่อและกิจกรรมเสริมอื่น ๆ กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองและกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรม ปรากฏผลว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ความมั่นใจในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ เจตคติต่อผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอดส์และความตั้งใจในการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากโรคเอดส์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลกระทบจากการทดลองใช้หลักสูตร หลังจากการทดลอง 1 เดือน โดยทำการทดสอบนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองใช้หลักสูตร ปรากฏผลว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเจตคติต่อผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอดส์นั้น นักเรียนทั้งสามกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

เฉลิมศักดิ์ แก้วสิมมา (2535) ศึกษากระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมและเทคนิค การฝึกอบรมสำหรับจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษานิเทศก์ มีความคิดเห็นว่า กระบวนการฝึกอบรมมีความสำคัญมาก
2. เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสมในระดับมากสำหรับพัฒนาครูประถมศึกษาให้มี

สมรรถภาพในการจัดกลุ่มผู้เรียน การเตรียมการสอนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดกระบวนการเรียน การสอนให้ครบทั้งขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ตลอดจนการใช้สื่อประกอบการสอนคือ การฝึกปฏิบัติ

3. เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสมระดับปานกลางคือ การสาธิต การบรรยาย การแสดง บทบาทสมมุติ การสัมภาษณ์ และการจัดทัศนศึกษา

สมคิด เมตไตรพันธ์ (2530) ได้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เสริมสร้างสมรรถภาพในการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย การวิจัย เริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้และสมรรถภาพการทำงานของผู้นำท้องถิ่นเป็น สำคัญแล้ว นำมาออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับ ผู้นำท้องถิ่น ระดับหมู่บ้านให้สามารถใช้ได้ทุกท้องถิ่นของประเทศไทย เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 5 ส่วน คือ ความหมายของกลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่ม ความสำคัญและประโยชน์ของการทำงานเป็น กลุ่ม องค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม ความสำคัญและประโยชน์ของการทำงานเป็นกลุ่ม องค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม ความสำคัญของผู้นำกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม ความสำคัญของสมาชิกกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม จากการทดลองใช้เพื่อประเมินคุณภาพ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ หลังจากการฝึกอบรม ผู้นำท้องถิ่น ระดับหมู่บ้านได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มด้านต่าง ๆ สูงกว่าร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับทั้งวิทยากรและผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมมีความเห็นว่า หลักสูตรและการฝึกอบรมตามหลักสูตรมีคุณภาพสูงกว่าระดับปานกลาง

จากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับข้อกับการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมที่เห็นว่ามีคุณค่า น่าจะส่งผลต่อความรู้และแนวคิดในการทําวิจัยของผู้วิจัยได้ทราบถึง กิจกรรมความสอดคล้องในวิธีการและเนื้อหาในบางเรื่อง ตลอดจนได้กระบวนการศึกษาที่นำเสนอให้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ความรู้ แนวปฏิบัติ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้วย

การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้มีนักการศึกษากล่าวไว้หลายแนวคิดดังนี้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2537, หน้า 15) หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

นิโคลส์ (Nicholls, 1972) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งมวลให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเมื่อได้เรียนรู้แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 31) การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกหาทางเลือก การเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้

จากการศึกษาความหมายของการพัฒนาหลักสูตรพอจะสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการสร้างและใช้หลักสูตรใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญและได้รับความนิยมเลือกใช้กันแพร่หลายคือ

ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ได้วางแบบโครงสร้างของหลักสูตรโดยใช้วิธี Means-Ends Approach โดยได้ให้หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรไว้สี่ประการซึ่งเรียกว่า Tyler Rationale ไทเลอร์ ได้ให้หลักเกณฑ์ไว้ว่า ในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรจะตอบคำถามที่เป็นพื้นฐานสี่ประการดังนี้ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา (ม.ป.ป., หน้า 2)

1. มีจุดหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนสามารถจัดให้เพื่อช่วยให้บรรลุ

จุดหมายที่กำหนดไว้

3. จะสามารถจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะสามารถประเมินได้อย่างไรว่า ได้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

ไทเลอร์เห็นว่า คำถามทั้งสี่ข้อนี้จะต้องเรียงลำดับกันลงมา เพราะฉะนั้นการตั้งจุดหมายจึงเป็นขั้นที่สำคัญที่สุดสำหรับไทเลอร์ เพราะคำตอบอีกสามข้อที่เหลือนั้นขึ้นอยู่กับจุดหมายที่กำหนดไว้

จากคำถามพื้นฐาน 4 ประการของไทเลอร์ แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรคือ

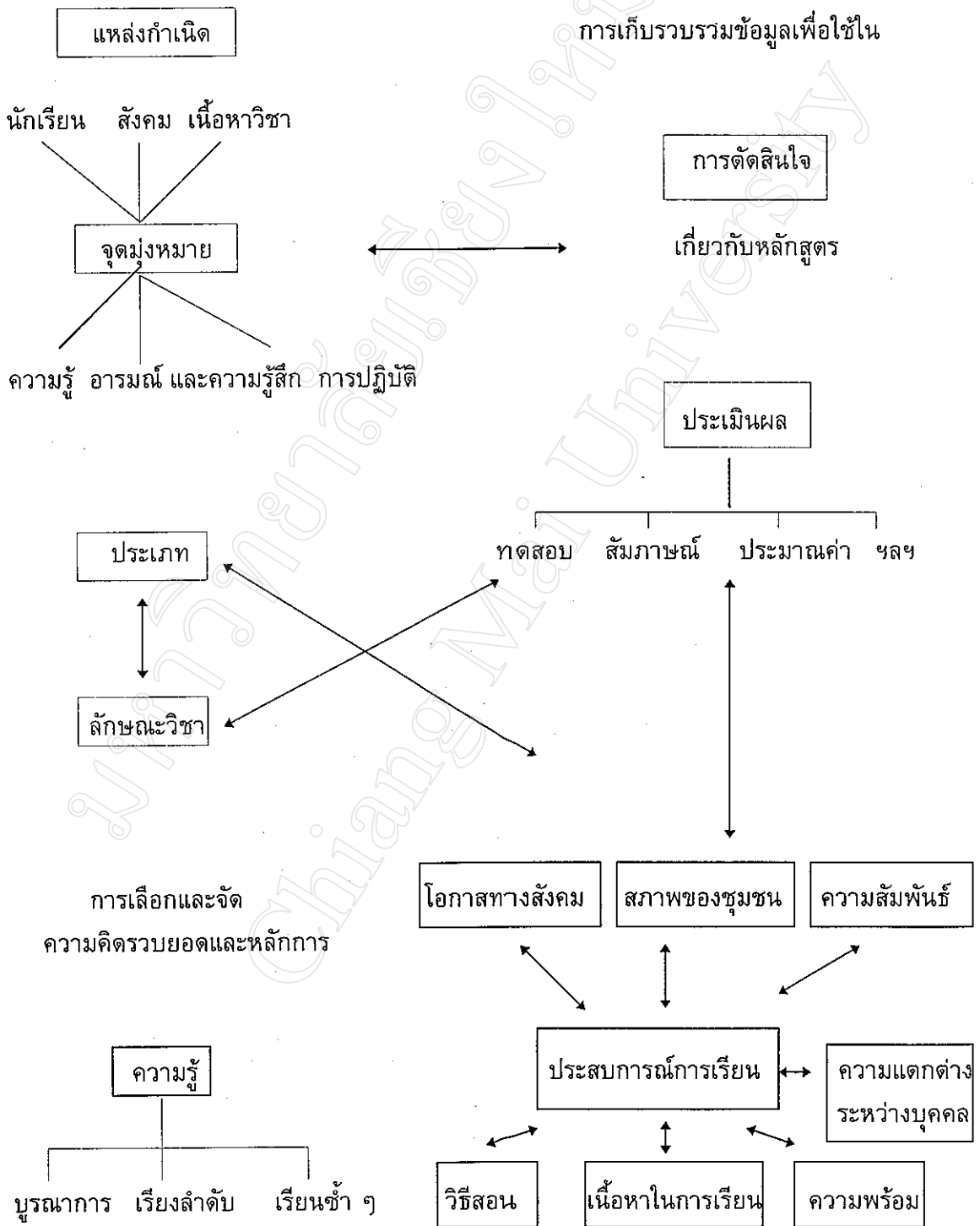
1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การคัดเลือกวิถีทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. การจัดและดำเนินการ
4. การประเมินผลผลิต

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์

เคอร์ (Kerr, 1971 : 178-199) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูสำหรับนักศึกษาครูและครูประจำการ โดยการเพิ่มรายละเอียดลงไปในรูปแบบพื้นฐานของหลักสูตรทั่วไป (A Simple Model of the Curriculum) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยสี่ประการคือ

1. จุดมุ่งหมายหลักสูตร
2. ความรู้
3. ประสบการณ์การเรียนรู้
4. การประเมินหลักสูตร

เคอร์ได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบลักษณะนั้นเป็นรูปแบบทางความคิดตามหลักเหตุผล (Logic Model) ยังไม่มีรายละเอียดเด่นชัดพอที่จะทำให้ผู้วางแผนพัฒนาหลักสูตรนำไปปฏิบัติได้ เขาจึงนำแนวความคิดนี้มาจัดเสนอเป็นรูปแบบใหม่ โดยเพิ่มรายละเอียดลงไปในองค์ประกอบพื้นฐานทั้งสี่ประการดังกล่าว เพื่อให้ นักพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เคอร์เรียกรูปแบบที่สร้างใหม่นี้ว่า รูปแบบทางการปฏิบัติ (Operational Model) ตามภาพ

รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์

จากภาพประกอบ เคอร์ได้แสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะได้มาจากแหล่งข้อมูลสามแหล่งด้วยกัน คือ

1. ระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน
2. สภาพ ปัญหา และความต้องการของสังคมที่นักเรียนต้องเผชิญ
3. ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาและชนิดของการเรียนรู้

เมื่อได้จุดมุ่งหมายมาแล้วให้นำมาคัดเลือกและจัดอันดับโดยนำหลักการจำแนกพฤติกรรมของบลูมและคณะ (Bloom and his co-worker) ซึ่งจำแนกพฤติกรรมออกเป็นสามด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective Domain) และพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) มาใช้ในการจำแนกจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากจุดมุ่งหมายซึ่งอยู่ในรูปของพฤติกรรมที่ชัดเจนนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลือกและจัดความคิดรวบยอด (Concepts) และหลักการ (Principles) ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและนำไปสู่การจัดรายวิชาในแบบต่าง ๆ

ขั้นตอนไปในการพัฒนาหลักสูตร คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่จัดไว้แล้ว นอกจากนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยังจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น ความพร้อมของผู้เรียน วิธีการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

กระบวนการสุดท้ายที่การพัฒนาหลักสูตรจะขาดไม่ได้ ก็คือ การประเมินผล เคอร์ได้กล่าวว่า การประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลมีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์แล้วจะพบว่า เขาได้เน้นให้เห็นว่ากระบวนการทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา

ทาบา (Taba, 1962) เสนอรูปแบบการวางแผนหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการผู้เรียนตามความเชื่อของทาบาที่ว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน ดังนั้นทาบาจึงกำหนดรูปแบบการวางแผนหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มจากการค้นหาความต้องการของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์หาช่องว่าง จุดบกพร่อง และภูมิหลังของผู้เรียน

2. กำหนดจุดมุ่งหมาย หลังจากได้วิเคราะห์หาความต้องการของผู้เรียนแล้ว นักวางแผนหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยใช้คำว่า เป้าหมาย หรือจุดหมาย

3. เลือกเนื้อหา การเลือกเนื้อหาในแต่ละหัวข้อที่จะนำมาศึกษานั้น จะต้องได้มาจากการกำหนดจุดมุ่งหมาย

4. เรียงลำดับเนื้อหา การเลือกเนื้อหาในแต่ละหัวข้อนั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจว่า จะนำเนื้อหาในหัวข้อใดไปไว้ในระดับใด และจะจัดลำดับอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน ควรเป็นองค์ประกอบที่จะต้องนำมาพิจารณาในการจัดเนื้อหาให้เหมาะสม

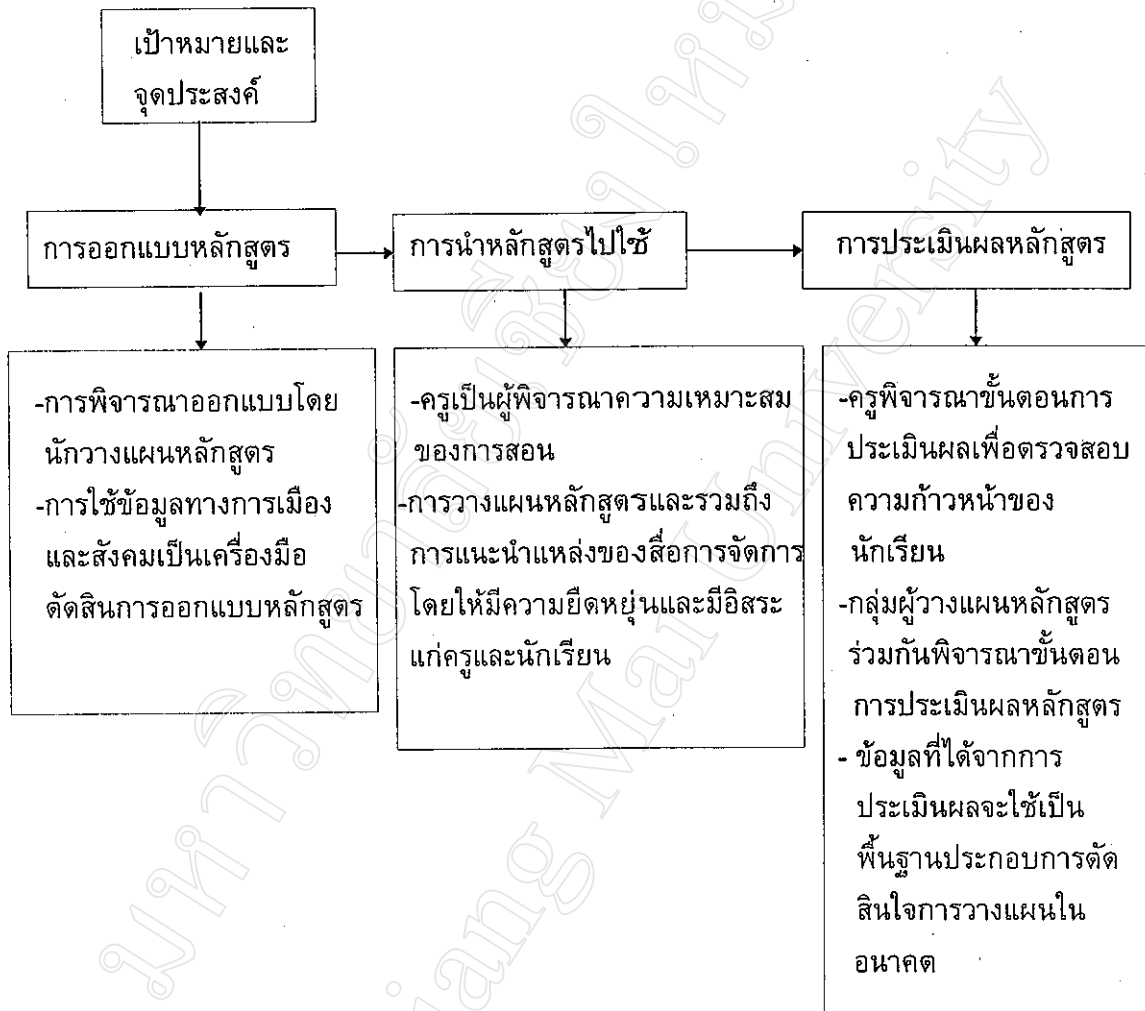
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ นักวางแผนหลักสูตรจะต้องเลือกวิธีการและเลือกวิธีทำที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาที่ต้องการ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นสื่อในการทำความเข้าใจเนื้อหาแต่ละหัวข้อที่ นักวางแผนหลักสูตรและครูเป็นผู้เลือกกำหนดไว้

6. เรียงลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องหาวิธีการที่จะจัดและ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานและจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรมให้กลมกลืนกัน อย่างมีประสิทธิภาพ

7. กำหนดรูปแบบการประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย นักวางแผนหลักสูตรจะต้องตัดสินใจว่า หลักสูตรที่กำหนดขึ้นนั้นได้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ รูปแบบการประเมินผลอย่างหนึ่งคือ ให้ครูผู้สอน ที่เป็นผู้เลือกเทคนิควิธีการหลาย ๆ วิธี ให้เหมาะสมกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการพยายามที่จะบอกว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นได้รับการตอบสนองหรือไม่

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis (1981)

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis (1981) ปรากฏดังภาพ

เมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของบุคคลต่าง ๆ ข้างต้นจะพบว่า แม้ว่านักพัฒนาหลักสูตรจะเสนอรูปแบบในลักษณะมากขึ้นตอน แท้ที่จริงแล้วจะไม่มีแตกต่างกันมากนักในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิด โมเดลสปาย (SPIE Model) ในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational Analysis) ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของครูสอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา
2. การวางแผน (Planning) วางแผนรูปแบบการสร้างชุดฝึกอบรม ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษา ดังนี้

- 2.1 จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม
- 2.2 วิเคราะห์งานการสอนกิจกรรมนาฏศิลป์
- 2.3 กำหนดเนื้อหา
- 2.4 กำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม
- 2.5 กำหนดสื่อประกอบการฝึกอบรม
- 2.6 สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

3. การนำไปใช้ (Implementation) ดำเนินการจัดฝึกอบรมตามชุดฝึกอบรม ตามรูปแบบที่กำหนด

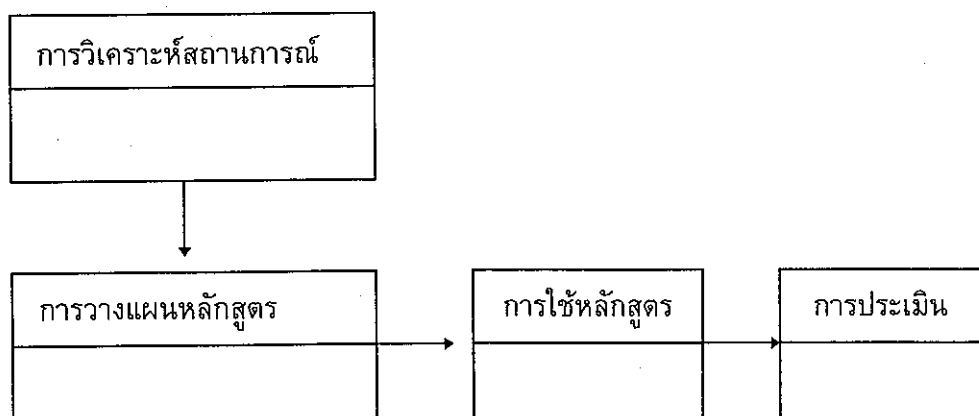
4. การประเมิน (Evaluation) การวัดและประเมินการฝึกอบรมประกอบด้วย
 - 4.1 ประเมินก่อนการฝึกอบรม
 - 4.2 ประเมินหลังการฝึกอบรม

ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ (SPIE Model)

จากการศึกษาทั้งรูปแบบและทฤษฎีต่าง ๆ ของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในแนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ (SPIE Model) ในการสรุปและนำไปใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้

อำนาจ จันทรแป้น (2532, หน้า 23-25) ได้กล่าวว่า

จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร โดยการผสมผสานหรือบูรณาการองค์ประกอบสำคัญและสอดคล้องกับการที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ในสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของโรงเรียนที่จะนำการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยีกับความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้เรียนดังแผนภูมิ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สภาพในอดีต สภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็นในอนาคต โดยวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1.1 ปรัชญาการศึกษา นโยบาย หลักสูตร แผนการศึกษา งานวิจัย
- 1.2 สภาพปัญหา ค่านิยม วัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน
- 1.3 ธรรมชาติของเนื้อหาสาระวิชาความรู้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี
- 1.4 ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนในด้านความต้องการและความสนใจ
- 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดจนแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. การวางแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์

- 2.1 กำหนดหลักสูตรสาขา หมวดวิชา
- 2.2 กำหนดหลักสูตรรายวิชา
 - 2.2.1 กำหนดลักษณะ กระบวนวิชา
 - 2.2.2 พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ
 - 2.2.3 คัดเลือกและรวบรวมและผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ
- 2.3 กำหนดหลักสูตรเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น หลักสูตรสำหรับชนกลุ่มน้อย หรือ

หลักสูตรสำหรับเด็กเรียนช้า เป็นต้น

- 2.4 กำหนดแผนการสอน
 - 2.4.1 กำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.4.2 คัดเลือกเนื้อหาสาระและการจัด
 - 2.4.3 กำหนดวิธีการเรียนการสอน สื่อและแหล่งวิชาการ
 - 2.4.4 กำหนดวิธีการวัดและการประเมิน

2.5 กำหนดแผนการประเมิน

3. การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติ

- 3.1 การเตรียมและพัฒนาบุคลากร เอกสาร และสื่อประเภทต่าง ๆ
 - 3.2.1 สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในแนวทางที่กำหนดขึ้นใหม่
 - 3.2.2 ฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดทักษะในการใช้หลักสูตรหรือวิธีการใหม่ ๆ
 - 3.2.3 สร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน
 - 3.2.4 เตรียมการนิเทศภายใน

3.2 ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

4. การประเมิน

- 4.1 ประเมินแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์ทุกแผนตามข้อ (2)
- 4.2 ประเมินการปฏิบัติตามแผนทุกด้านตามข้อ (3)
- 4.3 ประเมินผลสัมฤทธิ์